

Управління культури та охорони культурної спадщини
Черкаської обласної державної адміністрації

Комунальний заклад «Обласна універсальна наукова бібліотека
імені Тараса Шевченка» Черкаської обласної ради

Методичний супровід діяльності бібліотек територіальних громад

Методичні поради

м. Черкаси

2021

УДК 7.07+821.09] (477.46)

M54

Укладач   Н.Д. Вітавська

Редактор   В.К. Величко

M54 Методичний супровід діяльності бібліотек територіальних громад: методичні поради / Управління культури та охорони культурної спадщини Черкас. облдержадмін., Комун. закл. «Обл. універс. наук. б-ка ім. Тараса Шевченка» Черкас. Облради; [уклад. Н. Вітавська]. – Черкаси : ОУНБ ім. Тараса Шевченка, 2021. – 14 с.

Видання містить поради щодо методичного супроводу діяльності бібліотек ТГ в умовах децентралізації влади.

Дане видання призначене для бібліотечних працівників, працівників культури.

УДК 7.07+821.09] (477.46)

©Комунальний заклад «Обласна
універсальна наукова бібліотека імені
Тараса Шевченка» Черкаської обласної ради

Реформа децентралізації влади внесла корективи в діяльність, розвиток бібліотек, бібліотечної справи. Варіантами організації мережі публічних бібліотек (ПБ) стали: ПБ та бібліотеки-філії, бібліотека як структурний підрозділ Центра культури і дозвілля (ЦКД), окремі публічні бібліотеки. В більшості випадків головною ПБ стала бувша сільська бібліотека, а у випадку ЦКД – директор не завжди людина яка компетентна у перебудові бібліотечної галузі та вимог до діяльності сучасних ПБ.

Тому першочергового значення набуває методичний супровід діяльності ПБ територіальних громад. Така ситуація вимагає наявності у штатному розписі методиста, або бібліотекаря, що надає методичну допомогу бібліотекам-філіям в організації їх діяльності та впровадження інновацій відповідно вимог сьогодення.

Сьогодні методична діяльність ПБ територіальних громад (ТГ) має відбуватись у таких напрямках:

- Адвокаційна діяльність (або робота) з головами ТГ, спеціалістами, що керують галуззю культури в громадах;

- Робота (навчання .консультації. практична допомога) з бібліотечними працівниками всіх структурних підрозділів ПБ.

Основним в роботі з керівним складом та очільниками галузі культури є комплексна консультаційно-презентаційна допомога у питаннях законодавства у бібліотечній галузі, правомірної і грамотної передачі бібліотечних закладів до громад, створення головної бібліотеки та її структурних підрозділів, створення установчих документів закладів. Для керівників галузі культури ТГ методичні служби (методисти) або директори ПБ, які є теж методистами, мають підготувати пакети документів щодо варіантів організації мережі ПБ в конкретній ТГ, установчих документів, структури ПБ, планів та звітів ПБ та їх структурних підрозділів.

В презентаційній формі ПБ мають проінформувати керівництво про завдання та функції бібліотек сьогодні які ставить перед закладами уряд країни та профільне міністерство, про участь бібліотечних закладів ку реалізації Державної програми національно-патріотичного виховання, участь бібліотек у реалізації Стратегії людського розвитку, у

популяризації книги та читання відповідно до Стратегії розвитку читання на 2021–2025 р.р.

При консультуванні методичній службі особливу увагу слід звернути на Статути та Положення як ПБ так і їх структурних підрозділів – бібліотек-філій (БФ). В даних установчих документах слід перераховувати всі структурні підрозділи (БФ), їх адреси, режим роботи. Якщо в ТГ створені бібліотечні пункти обслуговування – вони мають рахуватись у структурі певної стаціонарної бібліотеки ТГ та обслуговувати користувачів 16 год. на тиждень (Постанова КМУ від 06.02.2019 р. № 72). Вищезазначені документи мають бути затверджені на сесії ради ТГ. Важливо до пакету консультацій для влади та керівництва галуззю культури ТГ надати проєкт Постанови КМУ «Про затвердження Порядку формування базової мережі закладів культури ....» особливу увагу звернути на п.8,9,10,11,12.

Адвокаційні заходи для влади, керівників галузі слід проводити в режимі спілкування «влада – бібліотекар» під час якого можна представити можливості сучасних бібліотек (або вашої бібліотеки) як освітніх, інформаційних, дозвіллевих центрів. На зустрічах слід

презентувати досягнення інших ПБ області, підтримку їх діяльності владою (ці матеріали публікуються на сторінці «Методичний простір» ОУНБ ім. Тараса Шевченка, на сторінках блогу на сайті бібліотеки ім. Ярослава Мудрого).

Важливими для підвищення значущості бібліотек в ТГ стануть спілкування «грумада+влада+бібліотека», публічні звіти перед населенням та владою про свою діяльність. Бажаною у таких заходах стане оцінка діяльності бібліотек членами громади.

З метою поінформованості влади та галузевого керівництва щодо завдань, що стоять перед бібліотечними закладами, відповідно вимог держави, МКІП, обласних методичних центрів, слід запрошувати їх на заходи, що проводять бібліотеки, онлайн спілкування з колегами області та країни, знайомити з новими надходженнями документів до бібліотеки.

Слідуючим напрямком методичного супроводу діяльності бібліотек є співпраця бібліотек з ГО, ЗМІ, навчання кожного бібліотекаря ТГ. Суть цього напрямку методичної діяльності полягає в управлінні змінами що відбуваються в роботі бібліотечних

закладів. Тому, головним завданням методичних служб стає:

1. Участь у формуванні місцевої бібліотечної політики яка б сприяла збереженню мережі закладів та їх розвитку;
2. Безперервний професійний розвиток бібліотечних спеціалістів;
3. Моніторинг діяльності бібліотек-філій, розробка рекомендацій та їх впровадження з метою удосконалення діяльності бібліотек та впровадження інновацій.

Для участі у формуванні місцевої бібліотечної політики головною публічною бібліотекою має бути складена «Стратегія розвитку публічних бібліотек громади на ... роки». Розробляйтесь та узгоджуватись цей документ має з керівним органом культури Вашої ТГ та керівництвом ТГ. В документі слід чітко визначити основні напрямки розвитку кожного структурного підрозділу ПБ з метою поліпшення обслуговування членів громади шляхом введення інновацій. Обов'язковим в Стратегії має стати напрямок – участь у різних

проектах та грантах та створення краєзнавчих проєктів як «Бібліотуризм», «Велике читання:..громада читає твори українських авторів», «Краща половина життя»(спрямований на підтримку людей похилого віку), «ЗНО без стресу»(для молоді) та ін.

Безперервний професійний розвиток – це навчання та самоосвіта бібліотекарів. Сьогодні бібліотечне навчання здійснюється за напрямками: Професійна перепідготовка, підвищення кваліфікації, стажування, оперативна актуалізація знань неформальними освітніми каналами (в процесі участі у конференціях, семінарах, ярмарках ідей, конкурсах та ін.). Проводячи навчання з бібліотекарями методисти мають донести до фахівців. що сьогодні бібліотека – це просвітницький простір, де користувачі мають можливість не тільки ознайомитись з літературою, а й провести змістовно дозвілля, займатись саморозвитком. Теми і форми навчання бібліотечних працівників структурних підрозділів необхідно заздалегідь обговорити, узгодити .Система підвищення кваліфікації бібліотекарів може мати напрямки:

1. Адаптаційний (для нових бібліотечних працівників);
2. Професійної підготовки (для бібліотекарів без спеціальної освіти);
3. Професійного розвитку фахівців (участь у семінарах, творчих відрядженнях);
4. Методичний (проведення заходів на базі окремих бібліотек);
5. Загальноосвітній (відвідування різних закладів культури, творчі поїздки за межі району, області).

Для бібліотекарів без спеціальної освіти та для нових бібліотечних працівників слід обов'язково провести навчання присвячені ознайомленню та веденню бібліотечної документації (заповнення та облік щоденника роботи, ведення формулярів). Обов'язково таких фахівців слід ознайомити з Типовими нормами на основні процеси роботи, з напрямками та формами планування та звітності їх діяльності. Методична служба ПБ щорічно для всіх бібліотекарів структурних підрозділів проводить навчання-тренінги з написання річних планів та звітів (відповідно до вимог Національної бібліотеки ім. Ярослава Мудрого та обласних

бібліотек-методичних центрів). З бібліотекарями БФ слід проводити заняття з заповнення державних статистичних форм звітності (6-НК, 80-а РВК). Окремі практичні заняття з фахівцем кожної БФ слід провести по заповненню їх звітності у електронній системі ЕСМаР. Важливо провести практичні заняття по роботі з документними ресурсами (списання, облік, відмітки на листках строків повернення, класифікація літератури по УДК). Важливо з бібліотекарями провести навчання щодо заповнення книг сумарного та інвентарного обліку, особливу увагу звернути на облік періодичних видань (Наказ Міністерства культури і туризму України від 03.01.2007р. № 22).

Як показує практика, в системі підвищення кваліфікації важливу роль відіграють форми які спонукають до творчості, пошуку креативних рішень: тренінги, майстер класи, стендові презентації, творчі лабораторії. При проведенні навчань для бібліотекарів БФ слід особливу увагу приділити діалого-дискусійним формам роботи з користувачам, як:

- Круглі столи (напр. «Збережемо мову – збережемо націю», «Що може бібліотека в громаді?» та ін.
- Відкриті трибуни «Час говорити про проблеми», «Влада і громада: шляхи співпраці» та ін.
- Спікер-локації «Ні, булінгу», «Батьки і діти» та ін.

Цікавими для користувачів сільських бібліотек стануть артзустрічі, літературні зустрічі які можна проводити в офлайн та онлайн режимах. Заняття з методики їх проведення для фахівців структурної ланки мають розробити та провести методичні служби ПБ.

Сьогодні бібліотека повинна мати привабливий вигляд. Бібліотечний простір – це професійний, інформаційний та фізичний простір. Це, в основному, простір для користувача, для його творчості. Про організацію простору конкретно йшлося в методичному матеріалі «Чотири простори бібліотеки» (видання ВГО УБА) з якими медичні служби мають познайомити бібліотечних фахівців. Для своїх структурних підрозділів методисти мають провести семінар-тренінг «Простір бібліотеки і моделювання середовища читацького

комфорту». Під час тренінгу мають надатись консультації «Дизайн і зонування бібліотечного простору», «Виставка: новий погляд на традиційну форму», «Як перетворити простір бібліотеки у привабливий».

Важливим у методичній діяльності та професійному розвитку бібліотекарів стануть проведення загальнобібліотечних заходів на базі однієї з бібліотек ТГ. Це можуть бути професійні спілкування на різні теми інноваційного розвитку бібліотек, обмін досвідом «печа-куча», відеопрезентації проведення заходів у БФ. На такі навчальні заходи слід обов'язково запрошувати представників влади, керівних органів культури, ЗМІ...

Стабільною і ефективною формою методичної діяльності залишаються виїзди до бібліотек, під час яких аналізується стан бібліотечного обслуговування громади, відбувається спілкування із спеціалістами, представниками влади та громади, надається консультаційна та практична допомога. Дієвою формою методичної роботи може стати «Методичний десант», під час якого провідні фахівці виїзджають до структурних підрозділів з методичною та практичною допомогою з різних

питань діяльності (допомога в організації простору, дизайну, підготовка масштабного заходу, зустріч з представниками влади для вирішення певних питань бібліотечної роботи).

Важливими залишаються експертно-діагностичні аналізи діяльності бібліотек – структурних підрозділів.

Як засіб реалізації творчого потенціалу бібліотекарів, розвитку їх креативності, бібліотеки – методичні центри мають організовувати та проводити професійні конкурси як «Кращий бібліотечний простір», «Краща виставкова діяльність», конкурси на кращу презентацію діяльності закладу та ін.

Важливою формою методичної діяльності є спілкування з колегами своєї області та інших областей під час творчих поїздок до колег тих громад, чий досвід роботи ви хочете запозичити. Дієвою формою є підготовка, участь у Культурологічних мостах як обласних, міжобласних так і міжрайонних які присвячені становленню бібліотечних закладів як необхідних інституцій розвитку членів громади.

Одним з необхідних, сучасних напрямків методичної діяльності є допомога БФ у створенні їх сторінок у соцмережах, систематичному

поданню інформації про діяльність закладів на сайт ТГ, або створення власних сайтів. Слід допомогти бібліотекам, що мають комп'ютерну техніку, у створенні на їх базі Хабів цифрової грамотності.

Перетворення в громадах вимагають від бібліотек переосмислення їх ролі та спрямування зусиль на розвиток громад. Тому і надалі слід спрямовувати зусилля на розвиток нових методичних послуг для успішної адаптації бібліотек до сучасних умов.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Бібліотека і користувач: спілкування, взаєморозуміння, співпраця : консультація / ПОУНБ ім. І. П. Котляревського, науково-методичний відділ; уклад. В. І. Співак – Полтава ; ПОУНБ, 2020. – 11с.

Гаврилюк І. Методична діяльність публічних бібліотек: вдосконалення та модернізація / І.Гаврилюк // Бібліотечний форум: історія, теорія і практика. – 2020. – № 1. – С. 33–35.

Професійні компетенції бібліотечних фахівців : метод. поради / Терноп. обл. універс. наук. б-ка ; підгот. В. В. Горошок ; ред. Г. Й. Жовтко. – Тернопіль: [б. в.], 2020. – 20 с.

Романюк О. Система підвищення фахового рівня працівників публічних бібліотек Києва / О.Романюк // Бібліотечний форум України. – 2011. – № 1. – С. 37–40.

Сучасні форми роботи в бібліотеках : (інформація до словника успішного бібліотекаря) / матеріал опрацювала С. Ковальчук // Бібліотечна планета. – 2014. – № 2. – С. 14–17; № 4. – С. 24–26. – (Сторінка методиста).

Слободян, Л. М. Професійні компетенції бібліотекаря – шлях до успішної роботи бібліотеки [Електронний ресурс] / Л. М. Слободян // Друга наук.-практ. конференц. : «Бібліотека в умовах сучасності і конструювання майбутнього», м. Вінниця, 25 вересня 2019 р. – Електрон. текст. дані. – Режим доступу: <https://library.vn.ua/Konf2019/texts/7-2.htm>, вільний. – Назва з екрана. – Дата звернення: 06.10.2021.

Проект «Живе краєзнавство» [Електронний ресурс] / Рівненська обласна універсальна наукова бібліотека : [сайт]. – Текст. дані. – Режим доступу: <http://libr.rv.ua/ua/about/98-proekt-zhive-kraeznavstvo>. – Назва з екрана. – Дата звернення: 10.10.2021.

Методичні поради

**Методичний супровід діяльності бібліотек
територіальних громад**

Укладач	Н.Д. Вітавська
Відповідальна за випуск	Л.П. Капкаєва
Комп'ютерне опрацювання	Н.Вітавська

Формат 60x84/16

Видавець і виготовлювач

Комунальний заклад «Обласна універсальна наукова бібліотека
імені Тараса Шевченка»
18001, м. Черкаси, вул. Б. Вишневецького, 8

Підписано до друку 11.10.2021